

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ТА ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

COMPARATIVE AND LEGAL CHARACTERISTICS OF ADMINISTRATIVE AND DISCIPLINARY RESPONSIBILITY OF MILITARY SERVANTS

Кононець В.П., кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Дослідження особливостей притягнення до адміністративної та дисциплінарної відповідальності військовослужбовців є надзвичайно актуальним питанням в складних реаліях проведення антитерористичної операції на території України. Аналізуючи детермінанти та порівняльно-правову характеристику адміністративної та дисциплінарної відповідальності військовослужбовців, зосереджено увагу на особливостях притягнення до відповідальності спеціальних суб'єктів та запропоновано напрями удосконалення норм законодавства у сфері притягнення до відповідальності військовослужбовців.

У статті розкривається сучасний стан відповідальності військовослужбовців, оскільки випадки грубого порушення військової дисципліни набирає дesonансного значення. Зокрема, набуло поширення вживання алкогольних напоїв у місцях розташування бойових підрозділів і районах проведення антитерористичної операції військовослужбовцями Збройних Сил України. Крім того, з початком оголошення мобілізації самовільно залишили військові частини або місця служби понад 10 тисяч військовослужбовців. Що підіриває авторитет військовослужбовців та негативно впливає на обороноздатність держави й авторитет Збройних Сил України.

Дослідження зумовлює, розкриття проблемних аспектів юридичної відповідальності військовослужбовців. Тому ці гострі питання є предметом дослідження, і їх розв'язання буде досягнуто в результаті розмежування за критеріями адміністративної та дисциплінарної відповідальності в сфері провадження щодо притягнення до відповідальності військовослужбовців. Адже, Збройні Сили України забезпечують відносну стійкість відносин і взаємодій, що характеризується раціональною впорядкованістю і відповідністю структури, визначеної Законом України «Про Збройні Сили України», їх функціональному призначенню.

Зосереджуємо увагу на тому, що відповідно до ст. 26 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України військовослужбовці залежно від характеру вчиненого правопорушення чи провини несуть дисциплінарну, адміністративну, матеріальну, цивільно-правову та кримінальну відповідальність згідно із законом. У ст. 27 цього Статуту міститься уточнення про те, що військовослужбовці, на яких накладається дисциплінарне стягнення, за ці правопорушення не звільняються від матеріальної та цивільно-правової відповідальності. За вчинення злочину військовослужбовці притягаються до кримінальної відповідальності на загальних підставах. Про те, що за вчинення протиправних діянь військовослужбовці несуть відповідальність згідно із законодавством України, йдеться в законах, що визначають статус, завдання та особливості здійснення військовослужбовцями відповідних військових формувань своїх службових обов'язків.

Разом з тим існує низка адміністративних правопорушень, за які військовослужбовці та прирівняні до них особи притягаються до відповідальності на загальних підставах.

Тому актуальність дослідження, яке полягає у визначенні порядку та проблемам притягнення до адміністративної відповідальності військовослужбовців, надасть загальну характеристику юридичної відповідальності військовослужбовців; визначить критерії відмежування адміністративної та дисциплінарної відповідальності військовослужбовців.

Оскільки, вирішення існуючих проблем поставлені на захист інтересів сектору безпеки; персоніфікацію відповідальності у стратегічних комунікаціях; аналізу причин та умов, спроб деструктивних впливів з боку громадськості на сектор безпеки та використання цієї інформації для коригування його діяльності, є необхідною умовою забезпечення національної безпеки та визначеність правового статусу військовослужбовців Збройних сил України як суб'єктів правовідносин у вказаній сфері, є важливим завданням сьогодення.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, дисциплінарна відповідальність, військовослужбовці, Збройні сили України.

The study of the peculiarities of bringing servicemen to administrative and disciplinary responsibility is an extremely important issue in the complex realities of conducting an anti-terrorist operation on the territory of Ukraine. Analyzing the determinants and comparative legal characteristics of administrative and disciplinary liability of servicemen, the focus is on the peculiarities of prosecuting special entities and suggested ways to improve the legislation in the field of prosecution of servicemen.

The article reveals the current state of responsibility of servicemen, as cases of gross violation of military discipline are gaining ground. In particular, the use of alcoholic beverages has become widespread in the locations of combat units and areas of the anti-terrorist operation by servicemen of the Armed Forces of Ukraine. In addition, with the beginning of the announcement of mobilization, more than 10,000 servicemen left their military units or places of service without permission. Which undermines the authority of servicemen and negatively affects the state's defense capabilities and the authority of the Armed Forces of Ukraine.

The study presupposes the disclosure of problematic aspects of the legal responsibility of servicemen. Therefore, these acute issues are the subject of research, and their solution will be achieved as a result of the distinction between the criteria of administrative and disciplinary liability in the field of proceedings to prosecute servicemen. After all, the Armed Forces of Ukraine ensure the relative stability of relations and interactions, which is characterized by the rational order and compliance of the structure defined by the Law of Ukraine "On the Armed Forces of Ukraine", their functional purpose.

We focus on the fact that in accordance with Art. 26 of the Statute of the Internal Service of the Armed Forces of Ukraine, servicemen, depending on the nature of the offense or guilt, bear disciplinary, administrative, material, civil and criminal liability in accordance with the law. In Art. 27 of this Statute clarifies that servicemen who are subject to disciplinary action are not exempt from material and civil liability for these offenses.

For committing a crime, servicemen are prosecuted on general grounds. The fact that servicemen are responsible for committing illegal acts in accordance with the legislation of Ukraine is stated in the laws that determine the status, tasks and features of servicemen's respective military formations.

However, there are a number of administrative offenses for which servicemen and persons equated to them are prosecuted on general grounds.

Therefore, the relevance of the study, which is to determine the procedure and problems of bringing to administrative responsibility of servicemen, will provide a general description of the legal responsibility of servicemen; determine the criteria for distinguishing between administrative and disciplinary liability of servicemen.

Therefore, the relevance of the study, which is to determine the procedure and problems of bringing to administrative responsibility of servicemen, will provide a general description of the legal responsibility of servicemen; determine the criteria for distinguishing between administrative and disciplinary liability of servicemen.

Whereas the solutions to existing problems are aimed at protecting the interests of the security sector; personification of responsibility in strategic communications; analysis of the causes and conditions, attempts of destructive influences by the public on the security sector and the use of this information to adjust its activities, is a necessary condition for national security and certainty of the legal status of servicemen of the Armed Forces of Ukraine as subjects of legal relations.

Key words: administrative responsibility, disciplinary responsibility, servicemen, Armed Forces of Ukraine.

Постановка проблеми. Важливість і масштабність завдань з охорони життя та здоров'я, прав та інтересів громадян, відповідно до ст. 3 Конституції України, реформування адміністративного законодавства, а також поширеність адміністративних проступків, їх структура, причини та динаміка зумовлюють необхідність предметного дослідження інституту адміністративної відповідальності, зокрема специфіки відповідальності військовослужбовців.

Військовослужбовців поряд з іншими громадянами визнаються суб'єктами адміністративної відповідальності. Однак їх правовий статус суттєво відрізняється від загального. Це визначається можливістю, а в більшості випадків обов'язковістю трансформації їх загальної відповідальності у специфічну. Така нормативна регламентація була успадкована з часів існування радянського адміністративного та військового законодавства і пояснювалася тим, що в інтересах обороноздатності країни, підтримання дисципліни у військах юрисдикція цивільних органів мала поширюватися на військовослужбовців лише за окремих адміністративних проступків.

В умовах проведення спочатку антитерористичної операції, а тепер операції об'єднаних сил для України актуальними є питання, пов'язані з притягненням до відповідальності військовослужбовців.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання, що стосуються адміністративної відповідальності військовослужбовців та порядку її реалізації, відображені в працях Д.М. Бахраха, Г.П. Бондаренка, І.О.Галагана, І.П. Голосніченка, Є.В. Додіна, М.М. Дорогих, М.І. Єропкина, А.П.Клюшніченка, Л.В. Ковалю, Б.М. Лазарева, О.Є. Луньова, І.В. Мартянова, Ю.С. Рябова, А.П. Шергіна, О.М. Якуби, Ц.А.Ямпольської та інших.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досліджуючи питання відповідальності військовослужбовців, важливої уваги заслуговує статус військовослужбовців як суб'єктів адміністративної відповідальності. Оскільки, на військовослужбовців покладено важливе завдання оборони держави, тому і підвищені вимоги ставлять до цієї категорії службовців. За останній час було прийнято ряд правових актів, які регулюють правовий статус військовослужбовців (прийнята нова редакція Закону «Про загальний військовий обов'язок і військову службу», Військовий Статут Збройних Сил України), а до Кодексу про адміністративні правопорушення внесені зміни щодо адміністративної відповідальності військовослужбовців [2, 5, 6].

У військовому юридичному словнику зазначається: «Адміністративна відповідальність військовослужбовця – це форма юридичної відповідальності військовослужбовця за правопорушення, яке не пов'язане з виконанням службових обов'язків та не є кримінально караним. Вона розповсюджується також на військовозобов'язаних у період проходження ними військових зборів» [13].

На відміну від адміністративної відповідальності, дисциплінарна відповідальність являє собою «особисту відповідальність військовослужбовців за проступки, пов'язані з порушенням військової дисципліни, норм моралі та військової честі». Притягнення військовослужбовців до дисциплінарної відповідальності здійснюється їх безпосередніми начальниками, а також начальниками гарнізонів, старшими морськими начальниками, військовими комендантами, районними (міськими) військовими комісарами. При цьому порушників може бути піддано дисциплінарному стягненню.

В. В. Зуй, зазначаючи при цьому, адміністративна відповідальність відмежовується від дисциплінарної тим, що суб'єкт адміністративного проступку не знаходиться в службовій залежності від органу або посадової особи, яка притягує його до адміністративної діяльності. Дисциплінарний проступок є обставиною для притягнення особи до дисциплінарної відповідальності – це протиправна дія працівника, що порушує трудовий розпорядок, який встановлений на підприємстві, установі, організації. Цей проступок може проявлятися в порушенні службової, у тому числі трудової, дисципліни та спричиняти дисциплінарну відповідальність, яка виражається в накладенні дисциплінарного стягнення. Дисциплінарне правопорушення в більшості випадків пов'язане зі службовими, трудовими обов'язками особи [14].

Слід зауважити, що Дисциплінарний статут Збройних Сил України [9] не містить переліку адміністративних правопорушень, за вчинення яких військовослужбовець має нести відповідальність. У пункті 45 згаданого статуту вказано: «За вчинення адміністративних правопорушень військовослужбовці несуть дисциплінарну відповідальність за цим Статутом, за винятком випадків, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення». Це не є доречним, оскільки статутом не передбачається перелік адміністративних правопорушень. Пункт 75 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України передбачає, що начальники гарнізонів, старші морські начальники та начальники органів управління Військової служби правопорядку Збройних Сил України в гарнізонах мають право накладати дисциплінарні стягнення на військовослужбовців у таких випадках:

- а) коли правопорушення пов'язане з порушенням правил гарнізонної або вартової служби;
- б) коли порушення громадського порядку або військової дисципліни вчинене за межами розташування військової частини;
- в) коли правопорушення вчинене під час перебування у відпустці, відрядженні, на лікуванні, на гауптвахті Служби правопорядку[9].

Отже, єдиною фактичною підставою притягнення військовослужбовців до адміністративної відповідальності є вчинення ними адміністративного проступку.

Тому, з метою посилення відповідальності військовослужбовців за порушення військової дисципліни, для забезпечення правопорядку та військової дисципліни у Збройних Силах України, був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов'язків в особливий період» від 05.02.2015 р. № 158-VIII [4].

До КУпАП уперше запроваджено адміністративну відповідальність за вчинення військових адміністративних правопорушень. Зокрема, запроваджено відповідальність за відмову від виконання наказу або інших законних вимог командира (начальника), самовільне залишення військової частини або місця служби, необережне знищення або пошкодження військового майна, зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем, порушення правил несення бойового чергування, порушення правил несення прикордонної служби, порушення правил поведіння зі зброєю, а також речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення, розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв військовослужбовцями. Також унесеною зміни

щодо процесуального оформлення вчинення військових адміністративних правопорушень. Таким чином, командирам (начальникам) військових частин надано право складати адміністративні протоколи. Військовослужбовці за вчинення військових адміністративних правопорушень несуть відповідальність, передбачену главою 13-Б КУпАП, за умови, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Стаття 24 КУпАП установлює систему стягнень за вчинення адміністративних правопорушень [5]. Однак не всі з передбачених цією статтею адміністративних стягнень можуть застосовуватися до військовослужбовців. До зазначених осіб не може бути застосовано громадські роботи, виправні роботи й адміністративний арешт, а до військовослужбовців строкової служби – водіїв транспортних засобів Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань у разі порушення правил дорожнього руху, крім того, – штраф.

Поряд із цим, згідно зі змінами до чинного законодавства, до військовослужбовців за вчинення військових адміністративних правопорушень може бути застосована така санкція, як арешт із утриманням на гауптвахті. Відповідно до ст. 32-1 КУпАП, «арешт з утриманням на гауптвахті встановлюється і застосовується лише у виключних випадках за окремі види військових адміністративних правопорушень на строк до десяти діб» [5]. Це покарання відбувається на гауптвахтах Служби правопорядку в спеціальних приміщеннях, які обладнано в органах управління Служби правопорядку з метою виконання покарання для військовослужбовців, засуджених до арешту.

З наведеного насамперед вбачається, що адміністративна відповідальність настає за порушення, які не стосуються службової діяльності, а дисциплінарна відповідальність – за порушення, пов'язані з виконанням службових обов'язків.

Нові законодавчі акти про адміністративну відповідальність повинні, враховуючи реалії сьогодення переглянути види адміністративних стягнень на правопорушників, при цьому слід врахувати особливості стягнень, які можуть бути застосовані до державних службовців, на яких поширюється дія статутів та положень про дисципліну.

Слід констатувати, що питання адміністративної відповідальності військовослужбовців Збройних Сил України регулюються Кодексом України про адміністративні правопорушення та Дисциплінарним статутом Збройних Сил України. Кодекс України про адміністративні правопорушення містить норму про адміністративну відповідальність військовослужбовців за правопорушення на загальних підставах та норму, яка відсилає до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України щодо притягнення до адміністративної відповідальності. На думку Полякової О. С останнє або є зайвим, оскільки Дисциплінарний статут Збройних Сил України не регулює адміністративні правопорушення та адміністративну відповідальність, або потребує необхідності приведення норми у відповідність до норм Кодексу України про адміністративні правопорушення [10].

Вирішення всіх проблем, пов'язаних із застосуванням відповідальності за адміністративне правопорушення, можливе лише у випадку прийняти нового Кодексу про адміністративні проступки, оскільки внесення змін до чинного Кодексу про адміністративні правопорушення не вважається за доцільне. Новий Кодекс про адміністративні проступки повинен закріпити нові концептуальні положення щодо адміністративної відповідальності.

Для порівняння військових адміністративного і дисциплінарного правопорушень потрібно виявити як їх спільні, так і відмінні ознаки.

Спільною ознакою як військового адміністративного, так і дисциплінарного правопорушень є те, що ці делікти

посягають на воєнну (військову) безпеку України, військової правопорядок, а також громадський порядок. Таким чином, положення п. 45 розділу III (Накладення дисциплінарних стягнень) Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, констатує саме цей факт. Зокрема, у разі невиконання (неналежного виконання) військовослужбовцем своїх службових обов'язків, порушення військової дисципліни або громадського порядку командир повинен нагадати йому про обов'язки служби, а за необхідності – накладати дисциплінарне стягнення [8].

Військовою дисципліною згідно з п. 1 розділу I (Загальні положення) цього Статуту визнається бездоганне і неухильне додержання всіма військовослужбовцями порядку і правил, встановлених військовими статутами та іншим законодавством України.

Оскільки військовослужбовці несуть відповідальність згідно з Дисциплінарним статутом Збройних Сил України лише за адміністративні правопорушення у сфері громадського порядку, а за порушення дисципліни – за Дисциплінарним статутом на загальних підставах, може виникнути потреба у розмежуванні зазначених суспільно небезпечних діянь. З цією метою необхідно визначити критерії розмежування дисциплінарного та адміністративного правопорушень.

Враховуючи вище викладене, зазначаємо що адміністративна і дисциплінарна відповідальність військовослужбовців мають всі ознаки, притаманні юридичній відповідальності (правопорушення як підстава, регламентований (процесуальний) порядок притягнення до відповідальності, здійснення цієї процедури уповноваженими особами, державний примус як складова відповідальності тощо). Діяння, що характеризує адміністративне або дисциплінарне правопорушення, ніколи не містить складу більш тяжкого юридичного делікту – злочину.

Ще одним із критеріїв, є те що військові адміністративне та дисциплінарне правопорушення можуть бути вчинені лише військовослужбовцями (строкової служби, призову за мобілізацією, військової служби за контрактом) або військовозобов'язаними, резервістами під час проходження зборів. Як вбачається з положень ст. 12 КУпАП, адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку. Відповідно до ст. 15 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» [12] призовний вік в Україні починається з вісімнадцяти років. Тобто суб'єктом військового адміністративного та військового дисциплінарного деліктів є особа, яка перебуває на військовій службі. Враховуючи, що військові ліцеї, заклади (ліцеї) з посиленою військово-фізичною підготовкою, військові оркестри, навчальні заклади громадських організацій, підготовчі курси при вищих військових навчальних закладах або військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів не є військовими частинами (підрозділами), а ліцеїсти (учні) – військовослужбовцями, суб'єктами військових правопорушень вони не будуть. Винятком можуть вважатися випадки, коли порушення цього виду вчинено курсантами вищого військового навчального закладу (військового підрозділу вищого навчального закладу), яким ще не виповнилося 18 років і котрих зараховано для навчання в порядку ч. 4 п. 1 ст. 20 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» [12].

Також, за вчинення як адміністративного, так і дисциплінарного правопорушень за наявності підстав настає відповідальність певного виду. Як зазначалося вище, у разі скоєння військовослужбовцем адміністративного правопорушення до нього не обов'язково будуть застосовані адміністративно-правові санкції; так само за порушення порядку проходження або (та) несення військової служби (військового правопорядку) його може бути притягнуто до адміністративної відповідальності на підставі,

наприклад, ст.ст. 172-10, 172-11, 172-15, 172-17, 172-18, 172-20 КУпАП [5].

Скоєння адміністративного чи дисциплінарного делікту має для правопорушника негативні наслідки у вигляді стягнення певного виду. Окрім того, за вчинення окремих правопорушень можуть наставати додаткові наслідки (наприклад, у вигляді невиконання встановлених грошових надбавок через: недопущення до бойового чергування, зниження інтенсивності виконання ним службових обов'язків, дострокове завершення відрядження до зони проведення антитерористичної операції тощо). Такі наслідки, як правило, супроводжуються втратою довіри з боку військового командування до військовослужбовця.

Відповідальність за військове адміністративне правопорушення відрізняється від дисциплінарної відповідальності військовослужбовців (військовозобов'язаних, резервістів) за:

- а) характером вчиненого правопорушення;
- б) колом осіб, яких може бути притягнуто до відповідальності;
- в) видами стягнень, що застосовуватимуться до правопорушника.

Також відмінність полягає у переліку суб'єктів, які мають право накладати адміністративне або дисциплінарне стягнення.

Як зазначалося вище, дисциплінарна відповідальність військовослужбовців (військовозобов'язаних, резервістів під час зборів) настає за скоєння адміністративного або/та дисциплінарного правопорушення. Не виключено випадки вчинення цими особами спочатку адміністративного, потім – дисциплінарного проступків, що тягне відповідальність згідно з військовими статутами. Водночас, якщо визначення поняття адміністративного правопорушення міститься у КУпАП, то у Дисциплінарному статуті Збройних Сил України поняття дисциплінарного проступку та дисциплінарної відповідальності відсутні. Не йдеться у жодній статті цього нормативного акта й про склад дисциплінарного делікту, обставини, що пом'якшують або виключають дисциплінарну відповідальність (крайня необхідність, необхідна оборона, виконання законного наказу (розпорядження), виправданий ризик тощо). Не наведено обставин, що обтяжують відповідальність військовослужбовця (тяжкість, повторність діяння, розмір спричинених збитків, підбурювання до порушення військової дисципліни співслужбовців тощо). Водночас це не означає, що дисциплінарний проступок не має об'єктивних і суб'єктивних ознак, які його характеризують і розмежовують з іншими правопорушеннями.

Оскільки у військових статутах регламентовано порядок проходження та несення служби військовослужбовцями, військовозобов'язаними, резервістами, то, на нашу думку, доцільно говорити саме про військовий дисциплінарний проступок.

Оскільки у Дисциплінарному статуті Збройних Сил України відсутнє поняття об'єктивної сторони військового дисциплінарного проступку, то з'ясування її ознак (дія, бездіяльність, причинний зв'язок) стосовно скоєного делікту не має значення для вирішення питання про відповідальність. При притягненні до дисциплінарної відпо-

відальності жодним нормативним документом у військовій сфері не вимагається з'ясування форми і виду вини правопорушника. Про це, зокрема, свідчать положення пп. 5.1 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України. Накладення стягнень за дисциплінарні проступки є правом командира (начальника), і використовується воно лише у разі необхідності (ст. 45 Дисциплінарного статуту). Таким чином, рішення про застосування та вид дисциплінарного стягнення майже повністю залежать від розсуду командира (начальника).

На відміну від положень КУпАП, застосування командиром дисциплінарної влади здійснюється ним особисто, тоді як, наприклад, стягнення за вчинення військового адміністративного правопорушення накладається лише судом.

Розглядаючи коло осіб, до яких застосовуються дисциплінарні стягнення та військові адміністративні правопорушення, слід зазначити наступне. У вступних положеннях Дисциплінарного статуту Збройних Сил України зазначено, що його дія поширюється на всі військові формування, створені відповідно до законодавства України. Окрім того, вимог цього статуту зобов'язані дотримуватися особи, звільнені з військової служби у відставку чи запас з правом носіння військової форми одягу. Згідно з п.п. 1, 2 ст. 29 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» військовозобов'язані призиваються на навчальні (або перевірні) та спеціальні збори [12].

На жаль, Дисциплінарний статут Збройних Сил України не можна вважати кодифікованим нормативним актом де чітко визначені норми що передбачають всі проступки щодо притягнення військовослужбовців до дисциплінарної відповідальності. Він не встановлює загальних засад призначення дисциплінарних стягнень, їх переліку та процедури виконання. У цьому статуті відсутні поняття військового дисциплінарного правопорушення, його складу, дисциплінарної відповідальності, дисциплінарного стягнення; обставин, що виключають, пом'якшують або обтяжують його, тощо. Незважаючи на наявність різних категорій військовослужбовців (рядового, сержантського, старшинського складу, прапорщиків (мічманів), молодших, старших та вищих офіцерів), до яких застосовуються як загальні, так і спеціальні види стягнень, у статуті взагалі не визначено критерії, за якими здійснюється накладення цих заходів впливу.

Автор вважає за доцільне, враховуючи запровадження в Україні електронного документообігу нагальну необхідність у створенні Єдиного реєстру військових правопорушень, який містив би дані про всі делікти, вчинені військовослужбовцями під час перебування на військовій службі, а військовозобов'язаними (резервістами) – у період проходження зборів. Ведення такого реєстру може забезпечувати військова прокуратура.

Висновок. Таким чином, у дослідженні ми підняли пласт проблем, які існують у сфері притягнення військовослужбовців до адміністративної та дисциплінарної відповідальності. Водночас, на нашу думку, слід продовжувати роботу над приведенням військового законодавства у відповідність із європейськими стандартами, що дасть можливість систематизувати відповідальність військовослужбовців за чітко визначеними критеріями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: офіц. текст: за станом на 15 березня 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Статут внутрішньої служби Збройних сил України: офіц. текст: за станом на 28 грудня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов'язків в особливий період» від 05.02.2015 р. № 158-VIII / *Відомості Верховної Ради* (ВВР), 2015, № 13, ст.92 / <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/158-19>
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] Сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/law/show/80731-10/>
5. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов'язків в особливий період». Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/158-19>

6. Наказ Міністерства оборони України від 26.09.2013 р. № 656 «Про затвердження Інструкції про порядок і умови утримання засуджених, узятих під варту, та затриманих військовослужбовців» [Електронний ресурс]. Сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1775-13>.

7. Навроцький В.О. Теоретичні поняття кримінально-правової кваліфікації / В.О. Навроцький. – К.: Атіка, 1999. – 464 с.

8. Новоселов Г.П. Учение об объекте преступления. Методологические аспекты. – М.: НОРМА, 2001. – 208 с.

9. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Закон України від 24 березня 1999 року № 551-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.www.rada.gov.ua>

10. Калюжний Р.А. Кодекс України про адміністративні правопорушення: коментар / Р.А. Калюжний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://textbooks.global/pravoadministrativnoe/administrativnoe-pravo-kratkiy.html>

11. Про судову практику у справах про хуліганство: постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 року № 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua>.

12. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 року № 2232-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.www.rada.gov.ua/>.

13. Військово-юридичний словник / уклад.: І.В. Авдошин, А.М. Бережний, С.Я. Бескорвайний та ін.; за ред. А.М. Колодія, В.Й. Пашинського. – К.: НУОУ, 2009. – 152 с.

14. Туркот М. Розмежування адміністративної і дисциплінарної відповідальності військовослужбовців // *Вісник Національної академії прокуратури України*. – 2017. – № 1 (47) С. 40-47.